

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНЫҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТ СОВЕДИНИН ОРГАНЫ

1951 декабрь 12 СРЕДА № 243 (2417) ӨРТӨЗ 20 КӨП.

Областың көдээ ажил-агый мурнакчыларын шаңнааны ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Чарлыындан (1 арын). Суд сонгулдаларына күш-ажылдын чедишкенири-биле ужуражыр (1 арын). Партийжи амыдырал: М. Бавуу — Дуржулгалыг пропагандастерини

ажылы (2 арын). Д. Рылов — Марксизм-ленинизмни пропагандалаары — партия организацияларының чугула сорулгазы (2 арын). Б. Верени — Малдын бүгү-эвилел чизе-данзызы (2 арын). В. Иванов — Совет судтар — ха-

маатыларның эргелерин камгалап турар (3 арын). С. Красный — Барыын-Хемчик район Совединиң V сессиязы (3 арын). КНО-нун Кол — Ассамблеязының адыгы сессиязы (4 арын). Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Коммунизм ёзуунга массаны кижизидериниң чугула чепсээ

Совет социализмниң нийтилед культураның бүгү эртинелерин ажилчы чоннарның калбак массаларының ажылгала болдурган. Большевиктер партиязының, совет чазактын болгаш улуг баштыгы эш Сталинның хүн-бүрү сагыш салышкынының ачы-ылы биле бистиң чуртувустун ажилчы чоннарның культуразы көстүп көрбөзү бедик денелче көдүрүлгөн. Ажилчы чоннар коммунизм ёзуунга кижизидериниң, оларның психиктиг болгаш культурулук денелери бедидериниң база бир эң чугула күштүг чепсээ болза, большевик парлагла — номнар, журналдар, солуннар болур.

Коммунист партия болза, ажилчы чонну кижизидерге эң-не улуг ужуру дузалыг билгилерин бүгү адырларының талазы-биле литератураны үндүреринче болгаш тардырыныче улуг кичээгени салып турар. Дайын сөөлүндеги беш чыл планының чылдарында ССРЭ-де номнар тиражи 1940 чылда турганы-биле денизерге 84 хууга өскөн. Бистиң областың ном үндүрер чери тыва дылга Ленин—Сталинның элээн каш классиктиг чогаалдары болгаш политикааның, уран-чогаалдын, өөрделгендиң дыка хөй номнарын парлап үндүргөн.

Номнарны Совет Тываның ырак-узак кылдыгына, чурткачкылыг черлер бүгүдөзүнге дүрген чедирин, номчукуларга калбартып тардыры чеди алары эң чугула. Номнар садып тардыры эки организациялар болза, ол сорулганы күөсөдиринге улуг ужуру дузалыг. Совет интеллигентилер, колхозчулар, МТС-териниң, совхозтарның ажилчы, албан хаагычтары Ленин, Сталинның чогаалдарын өөрениринге болгаш уран-чогаал номнарын, база ажил-агыйны мурнакчы дуржулгаларын көргүзүп чырыдып турар номнарын номчурунга улуг сонугуларын. Номнар садып тардыры организациаларның сорулгасы болза, номчукуларның хүн-бүрүдө өзүп турар бедик негелдери үргүлчү хандырар дээш кызымакый ажилдаары болур.

Бистиң областа ном садып тардырының ажылы сөөлүг чылдарды дыка калбарган. Бир эвес 1945 чылда чүгле 232 муң рубльдиң ному сатылган турган болза, а 1950 чылда 1,5 миллион рубльдиң, 1951 чылда 10 айларының дүргүзүндө 2 миллион 200 муң рубльдиң номнарын садып тараткан. 1951 чылдың баштайгы чартында областа номнар садып тардырының планы 142 хуу, чыл планы октябрың 20-де бүрүн чүөсетинген.

113 муң рубльдиң номнарын областың ном садыындан чедир албайн барган. Бо чылдың баштайгы чартында областың ном садыының чери-биле керээзин ёзууга 140 муң рубльдиң номнарын салар ужурул тургаш, ном садыының область баазыындан чүгле 40 муң рубльдиң ному алган. Ном садып тардырының ажылы районнарның хереглекчилер нийтиелениң эвилелдериниң магизинери чылдың ийи дугаар чартында база-ла экижитпээн. Бо фактылар болза, областың хереглекчилер нийтиелениң эвилелениң удурткучларының ном садып тардыры ажылың политикаыг ужуру дузалыг чедир үнелеп көрбөй, оңу ийги чергениң херээ кылдыр көрүп, ынаар боттуг сагыш салбайн турары хережилеп турар-дыр.

Ном садып тардырының ажылы Союзпечаттың албан черлеринде сула организацияларын. Союзпечаттың область эргелели областың ном үндүрер черинде 20 муң рубльдиң номнарын алгаш тардырып ужурул тургаш 4 муң рубльдиң номнарын тараткан.

Областың ном садыының чамдык магазинериниң садыгыларында ном садылап тардырының эки дуржулгалар бар, ол дуржулгалар областың өске ном садыының магазинериниң ажилдакчыларының негелдери таравайн турар. Чижээ, Кызыл хоорайның № 1 магазиниң директор эш А. Н. Валова ном садып тардырының ажылы эки арга-дуржулга-биле организациялаш, бедик түнелди чеди алган. Ону ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлениниң чанында Главолиграфиздаттан «Ном садылаарының шыгарангайы» деп демдек-биле шаңнаан. Оң арга-дуржулга областың ном садылаачыларына мынчага чедир тарап негелдери.

Ном садып тардырының культуразы бедик денелче ыракта сайдыравайн турар. Ном садылап тардыры бодунуң онза байдалы-биле ажилдың янзы-бүрү хевирлерин болгаш мергежилдерин негеп турар. Бирги чергениң сорулгазы болза, чурттагыч чонунуң номнар талазы-биле негелдери өөренип көрүп тургаш, ол ёзууга номнарын шың хуваап, садыг четкилеринге дүрген сөөртүп чедирери болуп турар. Ол дыкшаң, чаа номнарын дугайында дынаадыгы парлагла, радио, ном делегелениң витриналарын, библиотекаларын, клубтарын, номчуку активчилерни дамчытыр номчукуларга чогуур өйүндө тардыры чугула. Ному базаарлар, ном тардыкчыларын тургускулааш, оларны дамчытыр тардыр аргаларын калбартып ажылаары чугула.

Совет литератураны тардып негелдери, ном садылаачыларының үлгерилг организациалары — политиктиг чугула херек. ВКП(б) райкомнары, ВЛКСМ райкомнары, партияны, комсомолдуң эге организациалары бо ажылче хүн-бүрүңүң улуг кичээгени салыр ужурул. Ном садып тардыры организациаларының ажылың хүн-бүрүңүң контролонга ап, оларны ажылың боттуг удуртур херек. Ном тардырының ажылыга интеллигентилерин калбаа-биле хаара тудары чугула.

Бистиң номнарыбыз болза, массага Ленин—Сталинның улуг идеяларын эккеп турар, мурнакчы совет эртемниң, техниканың болгаш культураның чедишкенирин пропагандалаар, коммунист нийтиледди түдүп тургузуп турар совет улустун маадырлыг ажил-херектерин дугайын чугаалап турар.

ВЦСПС-тин пленуму

Декабрың 7-де ВЦСПС-тин пленумуна демир-орук транспортуң коллективтиг керээлерин күөсөдөлөриниң чоруп турарының дугайында орук харылаза министри эш Б. П. Бешевтин болгаш демир-орук транспортуң ажилдакчыларының профвизлет ТК-зының даргазы эш Е. Т. Черелничковон илеткелдерин чугаалажы үргүлчүлээн. Санал берип чүве чугаалааннар И. В. Сталинга чоруткан чагаала алган хүлээлгелерин күөсөдиринге демир-орук транспортуң ажилдакчыларының ортузунда күш-ажылчы көдүрүшкүннерин дугайын херечилеп турар дыка хөй чижектерни киргенер.

Санал бергенер ол шикша коллективтиг керээлерин күөсөдөлөринде бар четпестерин демделген, социалист чарышты организациаларында ёзу барымдалаар чоруктарның бо үеге чедир туруп турарын, база чурталга тудуунуң темпизин бедидеринге бүгү бар аргаларың ажылатынааны олар айтканынар. Пленумуң кежээки хуралыга хүн айтырының ийи дугаар айтырының талазы-биле ВЦСПС-тин секретари И. В. Горюшкин бүүдүрүлгелерде профвизлеттериниң активтери-биле ажилдын дугайында илеткел чыгарган.

Илеткел соонда санал-оналдар эгелээн. (СЭТА).

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ

Гектардан 120 пуд тараа дээш

СТАВРОПОЛЬ. Ставропольдун тараа ажилдыг совхозтары гектар бүрүзүндө-не эрткен чылдагызындан 8,67 центнер хөй тарааны өстүрүп үндүргөн болгаш куруөгө тараа дужаар планын хуусаа бетинде күөсеткен. Темижбек сохоз 1 миллион 600 муң пуд тарааны дужааган. Ставрополь совхозу элеваторже 1 миллион пуд тарааны урган.

Ставрополь крайның тараа ажилдыг совхозтарының ажилдакчылары 1952 чылда оон-даа хөй дүжүтү — тараа тарыыр бүгү шөлүдү гектар бүрүзүндө-не 120 пуд тарааны алыр дээш демиселди калбартып турар. Совхозтарын ажилдакчылары болгаш тускай эртемнигериниң ам чаксы тарылгага белеткенип турар. Ажилдакчы черлери чазын чакып тарыыр кызыл-тастың чериниң күсүкү ханы аңдарылганы кылган. Тараа болгаш техниктиг культураның район айылы-биле таарыштырган сорттарының үрезинери-биле болгаш тарымал сизгеннерини үрезини-биле колхозтар четчири-биле хандыртылган.

Май 1-зи Грачев болгаш оон-даа өске совхозтарын ажил-агыйның механизаторлары үзүктөл чок дуржулганы ажылап тургаш, трактордор болгаш өске-даа көдээ ажил-агый машиналары септээрини квартал планын күөсөдип турар.

Улгатырган колхозтарын ажил-дуржулгаларының негелдери

РЫБНОЕ. Рязань областың Рыбное районун колхозтарын улгатыр катыштары бүүдүн чартык чыл мурнунда болган. Колхозтарын хөй кезин хөй адырларлыг, бедик орулгалыг ажил-агыйлар болган болгаш улуг-улуг тудулгалары кылып, ажилды улуг дуржулгаларының шыңгээдип алган. Партияның район организациазы ол дуржулгаларын кичээгелдиг өөренип, оңу байыдып, негелдери турар.

Эң ылангыя «Путь Ленина» деп улгатыр катыштырган мурнакчы колхозтун ажил-чорудулганы тодаргай өөренип көргөн. Улгатыр катыштарының мурнунда ол колхозтун чылда орулгасы 400 муң рубль ашпайн турган, ам 1 миллион 200 рубль чедип турар.

Ол колхозтун бүүдүн чартык чыл иштинде ажилының түнелдиге хамаарыштырган партия райкомунун пленумуна колхоз даргазы эш Чекарев болгаш партия организациазының секретари эш Кулешов чүве чугаалааннар.

Декабр 7-де районун бүгү партия организациаларына партияны ажил хуралдары болуп эрткен. Коммунист партия кижигүнү эвес колхозчулар-биле кады «Путь Ленина» деп колхозтун дуржулгаларын бодунуң колхозунга кичаар эки ажылаары чугаалашкан.

Областың көдээ ажил-агый мурнакчыларын шаңнааны ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Чарлыындан

1950 чылда тараа, үстүг болгаш техниктиг культураларының, сортулук үрезинерин болгаш сизген үрезинериниң, картофельдиң болгаш ногааның, эт, сүт, дүк, алгы-кеш чигээдиниң болгаш өске-даа көдээ ажил-агый культураларының белеткелдериниң планираны чедишкени күөсеткени дээш ССРЭ-ниң Белеткелдер Министрствозунуң ажилдакчыларын, элээн хөй областың, оң иштинде Тыва автономнуң областың совет болгаш партия ажилдакчыларын ССРЭ-нин Дээди Совединиң Президиумунун 1949 чылдың июнь 24-теги Чарлыын ёзууга орденнер-биле болгаш медалдар-биле шаңнаар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму Чарлык үндүргөн.

Тыва автономнуң областың совет, партия болгаш ССРЭ-ниң Белеткелдер Министрствозунуң Тыва ажилдакчыларында шаңнаатканнар болза:

- Күш-ажылчы Кызыл Тук ордени-биле 1. Дутов Сергей Иванович — ССРЭ-ниң Белеткелдер Министрствозунуң Би-Хем районда төлээни. 2. Кашенко — Андрей Павлович — ажилчы чоннарның депутаттарының Би-Хем район Совединиң күөсөки комитетиниң даргазы. 3. Огаркин Константин Федорович — партияның Би-Хем райкомунуң бир дугаар секретари.

Дайынны тайбың тиилээр

Тайбың талаакчыларының үшкү Бүгү-эвилел конференциязының түнелдин чугаалажырын совет чурттуң ажилчы чоннары үргүлчүлөп турар. Бүгү чурттарда тайбың камгалалының шимчээшкениниң киржикчилеринге конференцияны кыйгырың деткивишаан, оларга миллион-миллион кижилер чангыс эп-сеткилди-биле катыжып турар.

Калининградтын вагон тудуунуң заводунга хөй кижиги киржикчилер хурал болган. Муң ажил бүүдүрүлгелер конференцияга чоруткан бодунуң төлээинге — механиктиг бектин мастери Виктор Дюков-биле бедик көдүрүшкүнүг ужурашкан. Оң делегелэни:

— Делегейниң улустары тайбыңны дайзыннарны — америк-англи империалистерин чүгенеп шыдаарлар. Бүгү чер-делегейниң ак-сеткилди кижилери — тайбың дээш туржуп турар. Дайынны тайбың тиилээр! Гомель областың Буда-Кошелеский районунун Дзержинский аттыг көдээ ажил-агый артелиниң колхозчулары конференцияны кыйгырың ийи-биле деткэннер. Бодунуң чангыс суур чурттуг кижилериниң күзелин илереттишаан, колхоз кижигүй С. Н. Блиновтун хуралга чугаалааны болза:

— Бистер, колхозчулар, ковуларның дүжүттүң бедидерин могай чок чеди ап турар бис. Ол — тайбың херээнге бистиң салышкыны-выс болур. Совет Эвилелиниң баштап турары демократияны болгаш социализмни күчүлүг лагериниң тайбың дээш тулчушкунга тиилээринге бүүрөп турар бис.

Москвага тайбың талаакчыларының конференциязы болуп турар хүнерде Смоленскиниң Калинин аттыг заводунуң коллективни Кол Туркмен каналдын тудулгаларының чагыын күөсөдирин эгелээн. Ажилдакчылар болгаш тускай эртемнигер тайбыңның элчээнге киргеш, ажилды дүргедеткен болгаш бензин кудар цистернериниң бөлүү бүүдүрүп үндүрерини хуусаазын ийи дапкыр кызырган. Улуг тудугже цистернерини чүүдүрүп чорудары эгелээн. Заводтук коллективни ам Волга-Доннуң пароход чорур каналының тудулгаларының чагыын күөсөдиринге эгелеп кирипкен. Ол чагыны хуусаазында бүүдүн чартык ай иштинде күөсөдирин графикте көрдүнүп турар.

Тайбың талаакчыларының үшкү Бүгү-эвилел конференциязының төнени-биле таварыштыр Алма-Атаның металлургия заводунга, Удмур АССР-ниң Воткинске машина-трактор станциязыга ажилчы чоннарның хуралдары болуп эрткен. (СЭТА).

Тайбың күш-ажылдың кижилери бис

ВАЛКИ. Харьков областың Валки районунун «Большевик» деп улгатыр катыштырган колхозунуң клубунага көдээ ажил-агыйның 350 ажилчы-ишчилери тайбың талаакчыларының үшкү Бүгү-эвилел конференциязының төлээни ол көдээ ажил-агыйның эвеночузу Е. И. Твердохлеб-биле ужуражылгага чангыс келген. Чыгыганар бодунуң чангыс чер чурттуг кижилериниң совет кижилериниң тайбың дээш демиселдин дугайында чуугазың улуг кичээгелди-биле дыкшаан. Конференцияны кыйгырың колхозчулар көдүрүшкүнүг чуугаалашкан.

Бис — тайбың күш-ажылдың кижилери бис. Бистиң бүгү күжүвүстү чуртка хөй-хөй тараа, эт, сүт болгаш өске-даа продуктулары бээринче улгандырган. Төрээ чуртувустун экономнуг күчү-шылдалыг бедик дүжүт-биле бижылгап турар бис — деп эвеночу Назаренко чуугаалаан. (СЭТА).

Колхозчулар чинк машиналарын садып ап турарлар

КРАСНОДАР. «Глававторакторосбыттын» магазинден хүн-бүрүде колхозчулар болгаш механизаторлар чинк автомашиналарын сатылап ап турар. Марьянский районун Ворошилов аттыг көдээ ажил-агый артелиниң колхозчулары Ф. Семенов болгаш В. Паладка, Каневский районун Старо-Деревяковский МТС-

- тиң комбайнер И. Гринько болгаш өскелер-даа чинк машиналарын садып алганнар. Чүгле «Глававторакторосбыттын» магазин бо чылын Кубаның тараажыларына муң ажил — «Победа» деп «Москвич» маркаларлыг чинк автомашиналарын саткан. (СЭТА).

Бистиң кандидатымыс

Бай-Хаак МТС-тиң коллективни улус шийтекчизиниң кандидаты Николай Иванович Маршанский депшечинер. Чурукта: Н. И. МАРШАНСКИЙ.

Суд сонгулдаларына күш-ажылдың чедишкенири-биле ужуражыр

Эрзин районун Бай-Даг сумуда «Чаа орук» колхозтун туду бригаданың тудулгалары улус судтарының ам болур сонгулдаларына күш-ажыл талазы-биле чедишкенин ужуражыр дээш кызымак ажилдап турарлар.

Колхозтун янзы-бүрү тудулгаларына хереглээр-биле ам 1100 чудуктарны кезип белеткен алганнар. Оон ийи улус судтарының сонгулдаларына чедир база 500 чудуктары кезип белеткээр дугайында үлээлге алганнар. Бригадада тудулгалар Сидо, Балдар, Маңдаа, Баадай олар күш-ажылга шудуругу болгаш ак-сеткилди чоруун көргүзүп хүн-бүрүңүң ажил — нормазын ажыр күөсөдип турарлар.

Туду бригаданың агитас массалыг ажилды база калбартып турар. Ылангыя суму Совединиң даргазы Аракчаа, агитаторлар Гардин олар — «РСФСР-ниң улус судтарының сонгулдаларының дугайында Дүрүмүн» болгаш «Октябр революциязының 34 чыл оюнун дугайында» эш Л. П. Берияның илеткелди тудулгаларга таныштырганнар.

Аныак сонгучунун белээ

Аныак тракторжу Василий Шабурков «Кызыл тук» колхозта ам үш чыл ажилдап турар. Бо чылдың декабр 16-да Василий бир-ле дугаар сонгуур — улус судтарына болгаш улус шийтекчилеринге кандидаттар дээш бодунуң бадылашкынын бээр.

Василийниң ажилдарының түнелдери чаагай. Эрткен чылын оң андарганы 300 га ажил чериниң га бүрүзүндө ортумаа-биле 12 центнер дүжүт ажаап алдырган. Ол ам келир чылдагы чер андаргалыгының планының 80 ажил хуузуң андарып каапкан.

Василий Шабурков Шагаан-Арыг МТС-те септелге ажилдары кылып турар болгаш улус судтарына сонгулдаларга таварыштыр ажил нормаларын 200—300 хуу күөсөдирин хүлээнип ап турар.

Чыл планын хуусаа бетинде күөсеткен

Кызылдың сапог идик кылар мастерскаяның коллективни Сталинчы Конституцияның хүнүн таварыштыр хоорайның улестур бүүдүрүлгелериниң аразына калбарган социалист чарышка киргеш, чылдың бүүдүрүлге программаны декабрың 5-те күөсөдир деп берген сөзүн ээлеп шыдаан.

Күш-ажылдың бүүдүрүкчүлүүн бедидип, стахановчу элчегте туруп алгаш эрестиг ажилдап турганының түнелдиге коллектив чылдың бүүдүрүлге планын хуусаа бетинде, 25 хонук бурунгаар Сталинчы Конституцияның хүнүнде күөсеткен.

Стахановчулар эштер Савин үдүт нормазын — 217 хуу, Середкина — 140 хуу, Безугров — 164 хуу, Кукарин — 170 хуу, Данзырың — 126 хуу күөсеткенер.

Совет судтар хамаатыларының эргелерин камгалап турар

Большевик партия, Совет чаза болгаш эш Сталин ажылчы чонун чаагай амыдыралының дугайында, оларның материалдыг болгаш культурулу негелдерин бүгү талазы-биле хандырган дугайында үргүлчү сагыш салып турар.

Совет нитилел болгаш күрүне тургузуу болза, кижилер бодунуң арга-мергежилдин болгаш талантыларын сайзырадырган таарымчалыг аргаларын хандырган. Оон-биле кады социалисттик нитилел кижилерин бот камгалалын быжыры-биле магадылап турар.

Совет хоойлу совет хамаатыларының оларга дээп болбас чоруун, слышкы оларның амзын, кадыын, бодунуң болгаш эт-хөрөңгү эргелерин камгалап турар. Сталинчы Конституция ССРЭ-нин хамаатыларына ажылдаар, дыштаныр, кырый бергеш азы арааш куш-ажыл кылдып шыдавас апаар болза, материалдыг хандырылганы алыр эргени, өренир эргени болгаш ССРЭ-ниң хамаатыларының дең эргезин камгалап турар.

Ажылчы чоннарның эрге-ажыктарын камгалаар болгаш социалисттик тургузуну быжыглаар сорулга-биле ССРЭ-нин хамаатыларына сөстүң, парлалганың, хуралдарның, митингилеринң хостуг чоруун хандырып турар. Улус массаларның органзаастыг бот-тыягыңар чоруун болгаш подтиктиг мурнакчы чоруун улам хөгжүдөр сорулга-биле хөй-ниитиниң органзаастыгына катыжар эргелерин ССРЭ-нин хамаатыларына хандырган.

Совет хамаатыларының күш-ажыл-биле тып алган орулгаларын болгаш шыгжамарларын, чуртталга бажын, дузалар ажыл-агый болгаш бот-хөргөлдүң чепсектериниң талазы-биле хуу өнүгү хоойлу эзугаар камгалап турар.

Хамаатыларының националы болгаш расазы хамаан чокка дең эргезин совет хоойлу шыгыңы камгалап турар. Раса болгаш национал талазы-биле өжөөнөштер чорукту бисте эң-не айылдыг кем-буруу деп санаар болгаш ону үлгеткен кижилерин хоойлу эзугаар шыгыңы аялап турар.

ССРЭ-нин Конституциянын эзугаар чарлатынган хамаатыларының эргезин дээп болбас чорук болза, хамааты бүрүзү судтуң доктаалы болгаш прокурорунң чөпшээрели чокка кым-да бажынап болбазын хандырып турар. Хамаатыларының дүрүм чок черге тудуп бажынап турган албан хүлээлгелер кижилерге чогуур харысалганы хүлээдир.

Бистин чуртувуста хамаатыларының хуу сонургалы хөй-ниитиниң сонургалындан ыгнал чок, хамааты бүрүзүң чаагай амыдыралың бүгү улустуң чаагай амыдыралындан хамааржыр. Ол ышкаш ССРЭ-де хамаатыларының эргелерин оларның хүлээлгелеринден аныгдал база болбас, ССРЭ хамаатыларының эң чугула хүлээлгелери болза, ССРЭ-нин Конституциянын сагыры, хоойлулары күүседир, күш-ажылдын чурмуун сагыры, күрүне болгаш хөй-ниити талазы-биле хүлээлгелерин аксеткилдиг күүседир, социалисттик нити чуртталганың чурмуунарын хүндүлөп көөрү болур.

Совет күрүнениң ыдыктыг болгаш дээп болбас үнденин болур хөй-ниитиниң социалисттик өнчүзүн хамааты бүрүзү камгалаар болгаш быжыглаар ужурул деп ССРЭ-нин Конституцияны доктадып турар. Ол ышкаш хөй-ниитиниң социалисттик өнчүзүнчө халдар кижилерин улустуң дайзыннары кылдыр чарлап турар.

Куш-ажыл кылдыр эргени хандырышсаан, «ажыл кылбас кижилер чөм чивес» — деп принцип эзугаар ССРЭ-де күш-ажыл болза, күш-ажыл кылдып шыдаар хамааты бүрүзүң хүлээлгелерин болгаш алдарынын хөргөлдү деп чүвени ССРЭ-нин Конституцияны доктааткан. ССРЭ-нин хамаатыларының хүндүлүг хүлээлгелери болза, ССРЭ-ниң чепсектиг күштеринге албан хүлээлгелери ыявалы эртерери болур. Ада-чуртун камгалаары ССРЭ-нин хамааты бүрүзүң ыдыктыг хүлээлгелери.

ССРЭ-нин хамаатылары боттарының политиктиг, күш-ажылчы хуу болгаш эт-хөрөңгү эргелерин камгалаары ажылга турарлар. Хоойлу эзугаар камгалалын эргелерин болгаш сонургалдарын кандыг бир яны үрей бээр ужур таваржы бээр болза, совет суд хамаатыларының эргелерин камгалалына туруптар. Суд бодунуң эргези-биле хамаатыларының үртерген эргелерин катар тургузар болгаш ол талазы-биле буруулук кижилерге кеземчени оонап турар.

Дарлакчы аңгылары болгаш ажыл чок чорукту узуткаан, хамааты бүрүзүң күш-ажыл кылдыр эргени болгаш кырый бергенде база күш-ажыл кылдып шыдавас апарганда материалдыг хандырылганы алыр эргени тыыскаан, ажылчы чоннарның материалдыг болгаш культуру-

луг амыдыралы чыл бүрүде бедип турар, хамаатылары чаа эзу чурумга, коммунизмниң эзу-чурумунга, айырралдык болгаш бот-боттарын хүндүлөп көөр чорукка кижизилдип турар бистин Совет чуртувуска кем-буруу үлгелеринин болгаш эрге-хүлээлгелеринин кандыг-даа үнденин чок.

Ындыг-даа болза, кем-бурууну үлгелер болгаш эрге-хүлээлгелер үрээр чоруктар бисте ам-даа бар деп чүвени демдеглээр херек. Ону бир чүүлүнде капиталисттик хүлээлгелеринин салдары-биле, ийи чүүлүнде кижилерниң меделелинде болгаш амыдырал чуртталгазында капитализмниң артынчызын ам-даа бары-биле тайтыптырар.

Совет кижиниң амы-тынынга, кадыныг болгаш ат-алдарына халдар кижилерни улус судтары шыгыңы аялап турар.

Хамаатыларының амы-тынынга болгаш кадыныг халдап турар кижилерни совет суд каржызы-биле шийди турда, капиталисттик чурттарда, эң ылангыя Америкада ак-кештиг кижилер негрлерни өлүрүп каар болза, кандыг-даа яла-чокка салып турар. Чоокта чаа Американы Юстис деп хорайынга ийи негрни кандыг-даа барымдаа чок черге бир ак-кештиг хөргөженин күчүлөп күштөөн дээш америк суд буруудалдып турган, ындыг-даа болза, хөй-ниитиниң негелдезин эзугаар америктиң дээди суду оларны агартыр ужурга таварыштырган. Ындыг турбуже ол хорайын эрге-чагырга болгаш суд талазы-дээди дужалдыг Шериф деп кижини ол негрлерни койнуң караанга көзүлдүр-ле болап каан. Ындыг фактылар америкага аңгала бир таварыгга эмес болушта.

Совет хоойлу ССРЭ-нин хамаатыларының ат-алдарын шыгыңы камгалап турар болгаш кижини бак сөгүзээр, холтап мегелээр чоруктар дугайында ялап турар. Капитализмниң артынчызы болур хулган чорук-биле суд шийтирилди демиселди турар. Хулган чорук болза, нитилелди болгаш ийи чангыс кижилерни хүндүлөп көрбөзүн барымдаазы, ынчанга ол чорук социалисттик нитилелге канчап-даа туруп шыдавас. Хулган херек үлгеткен кижилерни улус судтары 5 чыл чедир хосталганын кызып аялап турар.

«Хамаатыларының хуу өнчүзүн камгалаарын совет хоойлу улус судтарына хүлээлдирип турар. ССРЭ-де хуу өнчү болза, кижини күш-ажылдың байлаа, ол болза, совет кижини күш-ажылдың түнелин болур, ынчанга кижини кижилер дарлаар чорукка үндөзүлгелерин капиталисттик чурттарда хуу өнчүдөн шийт ыггалды болуп турары ында, ССРЭ-нин Дээди Советиниң Президиумунуң 1947 чылдын июнның 4-түн хүнүнде үнгөн «Хамаатыларының хуу өнчүзүн камгалаарын быжыглаар дугайында» Чарлыны эзугаар хамаатыларының эт-хөрөңгизин оорлаан дугайында буруулук кижилерин шыгыңы шийдерин доктааткан. Оор кылган дугайында буруулук кижилерин 5 чылдан 6 чылга чедир күш-ажыл лагеринге хоругдар, а бир эмес оорну катар кылдыр болгаш бөдүк кижилер үлгедир болза, 6 чылдан 10 чылга чедир хоругдар.

ССРЭ-нин Дээди Советиниң Президиумунуң ол Чарлы болза, аксеткилдиг күш-ажыл кылдыр хөңүч чок идегеттерге удур угланган. Оон-биле кады бистин күрүневиң хамаатыларының хуу өнчүзүн, оларның күш-ажыл-биле тып алган өнчү хөргөжин камгалап турар.

Хамаатыларының хуу өнчүзүнчө халдар кижилерин аялап турары-биле кады улус судтары болза, кижилерни оорлаткан когаралдарын ээинге бурун эгидип бээр дугайында бүгү хемчеглерин ап турар.

Хамаатыларының күш-ажылчы эргелерин камгалаарын совет хоойлу улус судтарының ыдыктыг хүлээлгелери чуртувуста фабрикалар, заводтар, чер, оон иштинде байлаа, бүдүрүлгениң чепсек херекселли күрүнең өнчүзү болуп турар, азы бүгү улустун байлаа. Совет күрүне күш-ажылдың байдалын экижидер, ажылчы, албан хаакчытарның материалдыг байдалының дугайында үргүлчү сагыш салып турар. Совет кижилер кандыг бир бүдүрүлгелеринге эмес, чүгле боттары боттарыга ажылдап турарлар. Бүдүрүлгелер болгаш албан черлеринин удуртукчаларының мурунда-даа, аңаа ажылчы болгаш албан хаакчытарның мурунда-даа улус ажыл-агыйының планнарын күүседир деп чангыс нити сорулга туруп турар. Ынчанга күш-ажыл талазы-биле чамдык үнүп ээр маргылдаалар бисте тускай хевир шынарлыг болуп турар. Олар болза, чамдык бүдүрүлгелер болгаш албан черлеринин удуртукчаларының ажылчыларның болгаш албан хаакчытарның совет хоойлу эзугаар камгалаткан күш-ажылчы эргелерин үрөп турар таварыгалар-биле харылаалдыг болуп турар. Чижээ, ажылдан шын эмес үндүрер болгаш

өске ажылче шилчидери, ажыл төлөвирин шын эмес төлөп турары дээш оон-даа өске.

Совет хоойлуну эзугаар ажылчы, албан хаакчытарын ажылдан үндүрерде хоойлуда айтыккан таварыгаларын шыгыңы барымдаалап кижини ажылдан үндүрер. Чижээ, бүдүрүлгелер болгаш албан черин узуткаан ийикпе азы штаттын кызырганда, кандыг-бир ажылды кылдып шыдавас болганда, күш-ажылдың чурмуун үргүлчү үрөп турганда, кем-херек үлгеткенде, кандыг бир черге болгаш өске бүдүрүлгелерин шилчидерге оон ойталаанының ужурунда кижини ажылдан үндүрүп болур.

Хоойлунуң ол негелдерин улус судтары амыдырал кырынга шыгыңы боттандырып турар болгаш бир эмес ажылчы, албан хаакчытарын хоойлуда айтыккан чылдагаанардан өске чылдагаан ужурунда ажылдан дүрүм чок эзу-биле үндүрер болза совет суд ол кижилерни катар ажылдадып каар эргелин.

Бистин Совет Эвилелинде бүдүрүлгелер болгаш албан черлеринин удуртукчалары күш-ажыл дугайында дүрүмү, техниктиң айыл чок чоруун үрээр болза, чүгле хамааты талазы-биле эмес, кеземче хөргөжин талазы-биле харысалганы хүлээр апаар.

Улус суду, ажылчы, албан хаакчытарын хоойлу эзугаар эргелерин камгалап турары-биле кады чалгаалар, бүдүрүлгелер дедир органзаастык чаралар-биле шийтирилди демиселди чорудуп турар, прокул кылган болгаш бүдүрүлгелерин кара-дурамы-биле үнгөн кижилерни кеземче хоойлу эзугаар аялап турар.

Хамаатыларының чуртталга бажын талазы-биле эргелерин камгалаарын совет хоойлу улус судтарына дагып турар. Ажылчы чоннарны элтиг, культурулу чуртталга бажынаары-биле хандыра дугайында партия болгаш чазак үргүлчү сагыш салып турар. Чурттаар бажынаар тудуун кылгырына күрүнеден чыл санаыла дыка хөй акша-хөргөжин үндүрүп турар.

Хамаатылары чуртталга турар бажынындан үндүрерде чүгле хоойлу эзугаар кылыр. Судтуң болгаш прокуратура черлеринин чөпшээрели чокка кижилерни чурттап турар бажынындан кым-даа үндүрер эрге чок.

ССРЭ-нин хамаатыларының өг-бүлө талазы-биле эргелерин болгаш сонургалдарын камгалаар дугайында улус судунуң ролу улуг болгаш хүндүлүг. Октябрьниң социалисттик Улус революцияны хөргөжөн чоңга улуг хосталганы берген болгаш ажыл-агыйның күрүнең, культураның болгаш хөй-ниитиниң политиктиг амыдыралының бүгү алдарына киржир талазы-биле эр кижиле дең эргелиг ажылдаар кылдыр аңтиилелдин дең эргелиг кижигүнү кылды каан. Совет өг-бүлени быжыглаар дугайында партия болгаш чазак улуг сагышты салып турар.

Өг-бүлени чараның чүгле суд шийтирилээр чорук болза, улуг ужур-дузалыг болгаш өг-бүлени быжыглаарың база өг-бүлени чияк көөр кижилерге удур демиселче угланган. Суд болза, өг-бүлени чарар дугайында оон чылдагаанарын эки үлгедир болгаш харын чарлыр дээн ашак-кадай улусту катар олудуруштур дугайында бүгү хемчеглерин ап турар. Өг-бүлениң айтырыгы бичин урулгаларын сонургалдары-биле база холбашкан чүве төлөөдөр оларның эргелерин камгалаар чорук улус судтарының ыдыктыг хүлээлгези болуп турар.

Улус суду совет социалисттик шийдилгениң тугун бедик тудуп, Совет күрүнеңиң сонургалдарын кичээлгелери-биле камгалап турар болгаш Сталинчы Конституция эзугаар берген Совет хамаатыларының дээди эргелерин шыгыңы камгалап турар. Совет хамаатыларының эргелерин кандыг-бир кижилер үрей бээр болза, оларын сонуг алганы улус судтары ол эргелерин камгалаар деп чүвени совет кижилер эки билдилер.

Улус судтарының ам бодур сонугдалары болза, социалисттик демократияның чок тилгелери болур болгаш совет сонугчулар бодунуң Гөргөн чуртунга, большевик партияга, Совет чазакка болгаш улуг башкы, бүгү делегейде тайбын тугуң тудукчузу эш Сталинга кызыгаар чок ынакшылың база катар көргүзүп, 1951 чылдын декабрийн 16-да боттарының бадылашының коммунисттерин болгаш партия кижигүнү эвестериниң Сталинчы блогуни кандалдаттар дээш чангыс элсеткилдиг бээр болгаш боттарының эзулуг улусчу улус судтарын сонуг алырлар.

В. ИВАНОВ, РСФСР-ниң Юстиция Министерствозунуң Тыва автономнуң областа Эргелелинин начальниги.

Смоленск область. «Маньково» совхозтун инек саакчызы М. Г. Евстафьева бодунда онаашкан 22 инээден 4300 килограмм сүттү саап алган.

Чурукта: М. Г. Евстафьеваның электри-биле инек саар аппаратын белеткеп турары.

Чуруу И. Рабиновичиниң СЭТА-ның прессклишези.

Трактористер курзу

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-фон). Шагаан-Арыг МТС-тин чанында трактористер белеткээр курс ноябрийн 23-тен эгелеп кичээлдеп эгелээ. 30 чылын ол курска 45 кижилер өөренип ужурул турган болза, ам херек кырында 37 кижилер өөренип турар.

Курстун дынакчылары трактор херээ, агротехника болгаш кедээ ажыл-агыйның өске-даа машина чепсектерин өөренир. Оон аңгыда оларга орус дылды болгаш политграмотаны база айтыр. Ук курстун дынакчылары трактор херээ трактор бригаданың бригадир сурагыл тракторист эш Назыты башкылап турар.

Баштайгы кичээлдерден алгаш көөрге, Торгалыда «Свобода труда» колхозтан келген курсантылар эштер С. Блинов, Кожевников, Саидак; Ленин аттыг колхозтан келген эштер Дактан-оол, Доржукай; «Искра» колхозтан келген эштер Сат Анатолия, комсомолчу кыс Кызыл-Уруг болгаш Сталин аттыг колхозтан келген комсомолчу кыс Х. Тайнык олар чедишкениң өөренип болурунун барымдаанын көргүзүп турарлар.

Чамдык колхозтарның баштаар черлери трактористер белеткээр ытырыгың чугулазын чедир үнелп көрбөй турарының хараазы-биле ол курска өөредиле-биле чорутса чогуур кижилерин четче чорудуп бергези. Чижээ, Маленков аттыг, «Искра», Калинин аттыг, Миучурин аттыг болгаш Сталин аттыг колхозтар трактористер курунга барза чогуур кижилерин ыракта четпес чоруткан.

Оон аңгыда чамдык Калинин аттыг, Миучурин болгаш база Жданов аттыг колхозтарның баштаар черлери боттарының чорудуп берген курсантыларын эргежок чутула чүлдөр-биле чогуур өйүндө четтири-биле хандырып бербейн турарының ужурунда ол колхозтардан келген курсантылар кичээл үзөр, чанаттаар чоруктары болдуруп турар. Ол ышкаш МТС-тин талазындан курсантыларын оран-сава-биле база эки хандырайын турар чорук четпес.

Бо дугайында районнуң хамаарышкан албан органзаастык черлери трактористер курунун ажылдарына таарымчалыг байдалды тургузуп бээр талазы-биле дарый хемчег алыр негетиниң турар.

БИСТИН КОРР.

Дуржулгалыг аңчы

Эрзин районнуң Качык сумузуңда «Совет кызыгаары» колхозтун колхозчу Сок болза, хөй чылда аңнап келген дуржулгалыг аңчыларның бирээзи.

Аңчы Сок бо чылдын октябрь, ноябрь айларында 4 бөрүнү өлүмүң кылдыр балыглааш, 2 бөрүнү өлүрүп каан. Ол чыл-бүрү бөрүнү эвээш эвезти кырып, сумуңуң арат чоңунуң мал-маганын тайбындыдып келген. Ам колхозчу малчынар аңчы Сокка бир дугаарында байыр чедирип турарлар.

К. ӨЛЗЕЙ.

Мурнакчы хойжулар

Чөөн-Хемчик районнуң Хайракан сумузуңда Сталин аттыг кедээ ажыл-агый артелиниң малчыларының иштинде хойжу Ханыш бо 1951 чылда 404 төрүү хойдан 432 хургаланы, П. Долганай 290 өшкүдөн 336 анайны мени доруктуруп алган.

Колхозтун малчыларының иштинде бо эштер дыка көскү черин эжелеп турарлар.

Б. САМБА-ДАРЫН.

Барыын-Хемчик район Советиниң V сессиязы

Чоокта чаа ажылчы чоннарның депутаттары Барыын-Хемчик район Советиниң V сессиязы болуп эртен. Сессияга «колхозтарны органзаастык ажыл-агый талазы-биле быжыглаар хемчеглер дугайында» ажылчы чоннарның депутаттарының область Советиниң IV сессиязының болуп эртен түнелин чугаалашкан. Районнуң дугайы эш Чанзан-оолду аңаа кылган үстүнде айтырыг дугайында илеткелден болгаш санал шүгүмчүлдерден илерээни болза:

Большевик партияның болгаш Совет чазактың Тыва областың дугайында хун-бүрү сагыш-салышкынының болгаш дузаламчызының ачызы-биле чоокта чаа-ла көшкү быдаргай ажыл-агыйың чоразан районнуң арат ажыл-агыйларының 64,3 хуузу коллективизастатынган. Колхозтар бир дугаар чергениң мурнакчы техниказы-биле чепсегленип, сөөлгү каш чылдарның иштинде күш-ажылды механизастаары шалкыны-биле чоруткан. Районнуң колхозтары эш Сталинга чоруткан чугаазында алган хүлээлгелерин кеземчедип, ылангыя күрүнеге эът, дүк дужаарының планын хуусаа бетинде эжыр күүсеткен. 1951 чылда чаксы хову ажылдарын багай эмес чорутканы-биле элээн бедик дүжүттү алган, ылангыя Ворошилов аттыг колхоз ортумаа-биле ба бүрүзүндөн 12 центнер, а үренин участогуңдан 15 центнер дүжүттү алган. Районнуң элээн хөй колхозчулары өглерден алдырып, чаа бажынаарда сууржуп чуртталга турарлар.

Ындыг болза-даа, чамдык чедишкенинниң көргүзүлгелери-биле чергелештир колхозтарның органзаастык ажыл-агыйның быжыглаарының талазы-биле улуг четпестер бар болган. Район Советиниң күүсөкчи комитетинден эгелээш, районнуң кедээ ажыл-агый килдизиниң болгаш кедээ (суму) Советтериниң талазындан колхозтарның органзаастык ажыл-агыйны быжыглаарының талазы-биле удуртулганы чогуур деңгеледе тургусааны-биле колхозтар органзаастык ажыл-агый талазы-биле ам-даа быжыгып шыдавайын турар. Колхозтар күш-ажылды шын эмес органзаастааны-биле 1951 чылдын 9 айларының дургузунда районнуң күш-ажыл кылдып шыдаар бүгү колхозчуларының 39,9 хуузу күш-хүнениң минимумун ажылдап албаан, ынчаарга 12,3 хуузу колхозчу бүдүрүлгени ажылыңа мырысаай киришпез.

Күш-хүненинниң үчөт болгаш өчөдүн шын кылбас, колхозтарга күш-хүнениң төлөгезин чоруудаарда ажылдааның барымдаалавас, харын чамдык «Трудовк», «Ленинчи орук», Ворошилов аттыг дээн ышкаш колхозтарга колхозчуларын ажылдап каан күш-хүнениң ажылга киришпез кижилерге демдеглээр ийикпе, чамдык кижилерге артык күш-хүнени бижири чоруктар хөй тургулаан. Колхозчуларын ажылдап алган күш-хүнени күш-ажылдык дептерлеринге биживейн турар, а элээн хөй колхозтарда күш-ажыл дептерлери чок болуп турар.

Эрткен чылдарга дөмейлээрге районнуң колхозтары тарылга шалын калбартып, элээн бедик дүжүттү өстүрген болза-даа, күскү тараа ажаап алышының багай белеткенгенин ужурунда ажаап алышыңга озалдап кирип, ону органзаастык чөк эртерген. Оон түнелинде дыка хөй колхозтар тарааны улуг чидиргиле-биле ажаап алган, чижээ, «Совет Тываның 5 чыл ою» колхоз 20 га тарааны ажаап албайн тургаш малга чидирткен, «Коммунизмче орук» колхозта элээн хөй тараа ам-даа ажаап алдынмайн ховуда ар-

тып турар. Районнуң колхозтарында үренин уруушкуну ноябрь 10-да чүгле 54 хуу болуп турар болгаш мал чөмөниң фондуларын тургузары дыка оожум чоруп турар. Колхозтарда нитиниң мал ажылы өстүрениң күрүне планын нити-биле баш саны күүсеткенге болза-даа, малдың бот өзүлдези ыракта-ла эвээш болуп, колхозка кирген хуу ажылдыг өргөлдөргү катыштырган малындан өзүлдең болуп турар. Малдың өлүп хораар, ара салыр, кызыраар чоруу хөйү-биле болуп турар болгаш төгөчгелер базаарлаар чоруктар бар. Колхозтар малга быжыг чөм баазы тургузарының планын ыракта-ла чедир күүсетпез, ылангыя тараа саваны болгаш мякина ажаап алышының багай чорутканы-биле колхозтарның тарылга шөлдөрүн 50 хуузуң саваны ажаап алдынмайн черде кагдыган.

Малдың продуктулук чоруу куудеңдеде хөвээр артып турар. Колхозтар саар инек бүрүзүндөн ортумаа-биле чүгле 80 литр сүттү саап, бир хойдан чүгле 500 грамм дүктү кыргып ап турар.

Колхозтарда чуртталганың, культура-амыдыралың, бүдүрүлгениң болгаш мал ажылының оран-саваларының тудуушкуну дыка оожум темпада чоруп, ол талазы-биле күрүне планын ыракта-ла чедир күүсетпез. Ылангыя «Ленинчи орук» колхоз чуртталганың 20 бажынаарын тудар планын тургаш чүгле 5 бажынаарны, «Коммунизмче орук» колхоз 20 бажынаар чүгле 7 бажынаы туткан. Колхозтарның кылдынган туулгаларының шынары дыка куду, проект эзугаар эмес, кырышалар чок, хаалгалары шаараш ийикпе, дериниң чок болуп турар.

Колхозтарның агар санында акша хөргөңлериниң болгаш үлетимес фондуларының өзүүшкүңү дыка багай. Орулга киринерин талазы-биле бар турар аргалары мырыңай ажылавайын турар. Колхозтарда нитиниң өнчү хөргөңзин оорлап, салчылдап төгөчгелер чоруктар хөйү-биле болуп турар, районнуң суд болгаш прокуратура органы оон-биле демиселди багай чорудуп турар.

Колхозтарның органзаастык ажыл-агыйны быжыглаарының талазы-биле кедээ (суму) советтериниң ролу дыка куду болуп, колхозтарны удурун барык-ла боттандырайын турар. Кедээ (суму) советтери боттарының хуралдарына болгаш сессияларына колхозтар даргаларының, бригадирлериниң, ферма эргелечилериниң илеткелдерин албайн, оларга дузаламчы көргүспейн турар.

Колхозчу бүдүрүлгени шийгээдип, билги бедилериниң талазы-биле колхозтар даргаларының, бригадирлериниң, савакчыларын болгаш фермалар эргелечилериниң семинарларын, чөвүлөп хуралдарын чоруттайн турар болгаш колхозтарга бергез эгитимес база узун хуусаалыг чөвүлөңлерин акша-хөргөңгилери канчаар ажылатынып турарының талазы-биле хыналдаларын боттандырайын турарындан оларның хөй кезин чарыгдалтынмайн турар.

Районнуң кедээ ажыл-агый килдизиниң болгаш кедээ, база колхозтар тудуунуң килдизиниң тускай эртемнелери колхозтарга үргүлчү чорбайн турар, хаая барганда колхозтарның ажылына практиктиг дузаламчыны көргүспейн турары илерээр.

Колхозтарны органзаастык ажыл-агый талазы-биле быжыглаар хемчеглер дугайында тодаргай шийтириң сессия хүлээп алган.

С. КРАСНЫЙ.

Бызаңчы Дембирел

Чөөн-Хемчик районнуң Чыргак сумузуңда «Коммунизмче орук» кедээ ажыл-агый артелиниң бызанчызы К. Дембирел чаа колхозчу суурну сайзырадыр дээш мога-шылап чок ажылдап турар иденкейлиг бызанчы ылап.

1947 чылда К. Дембирел колхозка киргеш, оон бээр үргүлчү тулук бригаданың чорукта турган. Колхозтун школарын, конторазын, складтарын, мал көжааларын, чуртталганың

КНО-нун Кол Ассамблеясынын алдыгы сессиясы

Айыыл чок чоруктун донтаамал эвес үш кежигүннөрүнүн сонгулдазы Белорусс ССР-ни сонгуурунга АКШ-тын шаптыктаар дээн оралдажышкынарны

ПАРИЖ. (СЭТА-нын тускай корреспондентизи). Бо чылдың декабрынын 31-ден эгелээш үнүп турар Индиянын, Экваториун болгаш Югославиянын орунуга Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинге үш доктаамал эвес кежигүннөрүн сонгууру-биле Кол Ассамблея декабрынын 6-да бодуун ээлчегил хуралына чылынган.

Уставты ёзууга болгаш Катышкан Нащияларнын Организациясынын 1946 чылда Лондонга болган сессиясына чөпшээрешкен аас-биле дугуржудганы ёзууга, Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинге сонгуулдар чорударда география талазы-биле хуваалданы шынгы барымдалаар журлуд. Ол органда олуттарын, Барнын Европанын чурттарынын төлээлери-биле кады Чөөн Европанын төлээлери, Латин-Америк районун чурттарынын болгаш оон-даа еске чурттарынын төлээлери база ээлээр.

Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинге сонгуулдар болуп турарынын үезинде олуттарын география талазы-биле хуваарынын бо үстүндө айтыкан принцип барымдалаарынын эргежок чугулазын Кол Ассамблеянын ол хүнгү пленарлыг хуралынын даргазы база сагындырган. Ол хамаан чок барын талкы пардалгаларын дыка хөй органдары, оларнын аразында Парижтин «Фигарозу» болгаш Лондонун «Таймыз» безин ол принцип күштүг болгаш КНО-нун негелделеринге тааржып турар деп минаир уjurга таварышканнар.

Ол принципке кантыг-даа удурлаанышкынар турбаан болгаш Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинге доктаамал эвес кежигүннөрүн сонгуу турда ол принцип боттанып турган-даа, Ынчалза-даа 1949 чылда Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинге бодунун кандидатына Чехословакияны депшидин турган Чөөн-Европанын славян күрүнелеринин күзел-сооруунга шуут удурлааныштыр америк-англи бөлүгениши Югославиян ол органче кирип тырткан.

Кол Ассамблеянын амгы бо сессиясына үнүп турар Югославиянын орунуга Белорусс ССР-ни кан-

дидатуразын славян күрүнелер депшиди турарлар. Ынчалза-даа 1946 чылдын Лондон дугуржушкунун үрөп, АКШ болза, славян чурт болбайн турар болгаш Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинге Чөөн-Европанын славян чурттарын төлөөлөп хире кандаг-даа эргези чок, чүгө бодунга ажыктыг Грециянын кандидатуразын депшиткен. Ынчангаш оон-биле Белоруссияны сонгуурунга шаптык болуун оралдашкан, АКШ-тын төлээлери Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинге Грецияны ёзу-дурум чогу-биле кирип тыртып алыр сорулган-биле Кол Ассамблеянын бо хуралынын ыракта-ла мурунда бодуу сымаранышкынарнын идеякыйдиш турганнар.

Ноябрьнын 24-те-ле Политиктиг комитеттин хуралына ССРЭ-нин төлээлериин баштыгы А. Я. Вышинский Американын Катышкан Штаттарынын ол чоруун сойгалап илереткен турган.

АКШ-тын төлээлери ССРЭ-нин төлээни шиптирлэй ойтуу шывышкынын берген. «Бистер салдылашпс бис деп мен медеглээр уjurлуг мен. Бистер боттарывыстын кандидатчы-высты депшидер эргезис дээш демисежир болгаш ону сонгуурун кызы-дар уjurлуг бис, бистер Уставтын берип турар ол эргезиниң урегдекчилеринин оптуг аргазын сойгалап илередир-даа бис!» — деп, А. Я. Вышинский чуугаалаан.

Америк төлээлер шак ынчар согушкуну алгаш, 1946 чылдын аас дугуржудганын кантыг-даа үндөш чок, «күш чок болган» деп чарлааш, Чөөн-Европанын славян районунун төлээлекчи кылдыр сонгууру-биле Грециянын кандидатуразын депшиткенер.

Ол чорук бо хүн чажыт бадылаашкын-биле болуп эрткен сонгуулдарынын чорудушкунунда тодаргай илеретинген. Туруп турар чорумну ёзууга алырга, сонгуурунда бадылаашкынарнын үштүн ийи кезин негетинип турар. Баштайгы бадылаашкынарга Экваторун болгаш Индиянын орунуга Пакистанын болгаш Чилини сонгаан. Олар 55

болгаш 57 бадылаашкынарны алганнар. Ынчалза-даа Югославиянын орунуга кирген үшкү кандидат дээш бадылаашкынар буурап дүшкен. Баштайгы бадылаашкына Белоруссия 26 бадылаашкынарны, Греция — 30 бадылаашкынарны алган. Оон жуурдала пий удаа бадылаашкыны чорудар апарган, ынчалза-даа кандидаттарын кайзыныга-даа эргежок чугула 40 бадылаашкынар бердимээн. Оон дараазында база 6 удаа бадылаашкынарны кылган. Оон үезинде Белоруссиянын дээн бадылаашкынар уламан өзүп турган болгаш Греция дээрнери — үргүчү-ле эвезежп турган. А чеди дугаар чажыт бадылаашкына Белоруссия дээн бадылаашкынар 33 болган болгаш Греция дээн бадылаашкынар — 24 болган.

Ол сонгуулдарынын үезинде столдар аразына чүд-бүрү кижилерин манжайып турганын көрүп болур турган: АКШ-тын төлээлери америк кандидаттура дээш, азы Греция дээш боттарына чашпаалаан чамдык чурттарын төлээлери бадылаашкынар сорулган-биле оларны көгүдү чоруп турганы ол деп журналистер көрүп турарлар.

Ол хуралдын сөөлгү үезинде ону даргалап орган киж — Кол Ассамблеянын пленарлыг хуралы бо мугулай чоруктан уштунуп чадап каан, ынчангаш «тургустунуп келген байдалды өөрөнип көр төлээде төлээлерге шак бээр-биле» сонгуулдарынын соксадыр деп сүмөлөөн. Ынчангаш Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинге Грецияны уjur-дурум чогу-биле кирип тыртып, Белоруссиянын маргылдаа чок эргезин үрээр дээш АКШ-тын кылган оралдажышкыны оон-биле шуут буураашкына таварышкан.

Эконом болгаш социал Чөвүлелинде үнүп турар Бельгиянын Чилинин, Кыдаттын, Франциянын, Индиянын болгаш Перунун орунуга ол Чөвүлеле алды кежигүнөр сонгуурунче ол-ла хуралынын сөөлгү үезинде Кол Ассамблея кирипкен. Аргентина, Куба, Франция болгаш Кыдат чогуур бадылаашкынарны алганнар.

Бүгү-делегей судунун кежигүннөрүн сонгааны

ПАРИЖ. (СЭТА-нын тускай корреспондентизи). Кол Ассамблеянын декабрь алдыда хүндүскү хуралына экономика болгаш социал Чөвүлелинге сонгуулдар доозулган. Эртеги хуралга сонгуутурган Аргентинага, Кубага, Францияга болгаш Кыдатка немелде кылдыр хүндүскү хуралга Египет болгаш Бельгия сонгуутурганнар. Оон дараазында Кол Ассамблея бүгү-делегей судунга сонгуулдаже кирген. Бүрүн эргелин дооступ турар 5 суд кежигүннөрүн орунуга болгаш судун өлүп калган бир кежигүнү Асвелонун (Бразилия) орунуга бир — катышкыш 6 суд кежигүннөрүн сонгууру уjurлуг турган.

Устав ёзуугаар алырга болза, бүгү

делегей судунун кежигүннөрүн Кол Ассамблея болгаш Айыыл чок чоруктун Чөвүлели харугда болгаш бот-боттарына хамаарылга чокка бадылап сонгуур уjurлуг. Кол Ассамблеянын болгаш Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинге-даа хуралына бадылаашкынарнын негетинип хөй кезин алганнар сонгуутурган деп санатыр уjurлуг. Шиптирлэйлерини сонгуурда оларнын «сайзырангай чоруктун колду-ла кевирлерин», а ол ышкаш «делегейни кол-кол эрге системаларын» барымдалаар уjurлуд. Ол ышкаш сонгуулдага кандидаттарнын мергежилин база өөрөнип көр уjurлуг.

ССРЭ-нин Эртемер Академиясы-

нын корреспондент-кежигүнү Голландия (ССРЭ), Экватор (АКШ), Угон (Уругвай), Рау (Индия) олар Кол Ассамблеяга бадылаашкынын негетинип турар хөй кезин алганнар. Кол Ассамблеянын хуралына бадылаашкынын үшкү удаазында Клестап (Норвегия) сонгуутурган. Ассамблеянын орунуга бразилия Карнейро сонгуутурган.

Ол-ла кижилер Айыыл чок чоруктун Чөвүлелинге хуралына база сонгуутурганнар. Ынчангаш оларны бүгү делегей судунун кежигүннөрүн составына сонгуутурган деп санатырлар.

Кол Ассамблеянын пленарлыг хуралы оон-биле доозулган.

„Малайяда кем-буруулуг дайынны соксадыр“

ПРАГА. Телепресс агентиленин Лондонда корреспондентизинин медеглээр турары болза, англи империалистерге удур Малайянын хамаарышпас чоруду дээш демиселди чорудуп турар патриоттарын каржызы-биле базар чорук Малайяда үргүчүлүп турар. Чоокта чаа Тойпинг-тын кара-башыныга бо чылдын август айда англи далай чадаг шеринин солдаттарынын тудуп алганы херэежен партизанын шаажылап бүлгөнгөн.

Эрткен неделяда Сингапурда чедип келген англи колония министери Литтлтонун Малайяже оон барганынын сорулгазы болза, корум-чорум дугайында хоойлуну тургузары болур деп реакцияг чүдүлдү медегледи дыйнаттышаан, «Дейли уоркер» солунун бижип ту-

рары болза: «Литтлтонун кандыг хоойлу болгаш корум-чорум тургузар дугайын оон келеринин мурунда херэежен партизанын шаажылаанын херечилеп турар. Малайяда «корум-чорум» тургузарынын мурунда каш малай патриоттарын шаажылаарлы, чер кырында чеже суурлар чок кылдынарлы, чеже чурттакчылар албалал ажыл кылдыр лажерже кирип октатырарлы?»

Оларнын чери хостуг болуп уjurлуг деп бадыткап турар малай патриоттарга удур кадыг-лошкун дайын ийи чыл дургузунда үргүчүлүп турар. Ол дайыннын түнели чү бооп турарлы? Англи империалистериниң тиңделгези моон мурундагызы ышкаш ыракта болуп турар. Чагырчыкы англар дайыннын берге үе-чалада чедип турарын миннип турар. Литтлтон боду безин чуртка ынай

бээр чорурда бот камгалалдыг чорур бооп турар...

Черчилдин консервативтиг чаза дайыны күштедилер, чаа-чаа шериглери, самолёттары бо черже октаар, оон уламы-биле улусту ханыг арга-биле чагырып алыр деп күзелдиг бооп турар. Ынчалза-даа улус каян-даа чагыртпастар. Ол кем-буруулуг дайынны соксадыр үеин болгаш англи шериглери үндүрер үеи келген. Ажылчынарнын шипчээшкенин үнүп, Малайянын хостуг чоруун негээр уjurлуг.

«Таймс» солунун Сингапурда корреспондентизинин миннип турары болза, Малайяда британ империалистерин кылп турар ажыл-чорудулгазы малай улустун канчаар-даа аажок көр хөөн чок чоруун үндүрүп турар.

(СЭТА).

Египет чазактын Англияга нотазы

КАИР. Ноябрьнын 30-де египет солуннар Египеттин даштыкы херектер министрствозунун Каирде англи элчин чериче ноябрь 29-та чоруткан нотазын парлап үндүргөнөр.

Англия бодунун шериг корабльдерин Суэц каналдын суг девискээринче кирип келгени-биле холбаштыр 1888 чылдагы Константинополь конвенциянын англи эрге-чагыргалар үрзүн дээр дугайында буруудашышкынын ол нотада идип үндүргөн.

«Сөөлгү болушкуннарны бодунун

эрге-ажыктарына ажыглавышаан, Великобританиянын чаза болза, баштайгы дындагылар чокка боттарынын дыка хөй шериг корабльдеринге, египет суг девискээрлеринче кирер болгаш Суэц каналдын порттары — Порт-Саидке, Суэцке турар дугайында айтышкын берген.

Англи эрге-чагыргаларнын шак ындыг туружу болза, «Египеттин хамаарышпас чоруун болгаш девискээр сугларже даштыкы корабльдер-

нин кирип болурунун бүгү делегей эргелеринин ниити хүлээп алдынган принциптерин араатанзы-биле үрзүн болур.

«Константинополь конвенциянын негелделери болгаш египет чазактын хамаарышпас эргелерин үндүрээринче албадар дээш эргежок чугула кандыг-даа хемчеглерин ал чорудар эргезин египет чазак бодунда артырып тур» — деп нотанын түнелинде чуугаалап турар.

(СЭТА).

Кореяда болушкуннар

Улусту армиясынын Кол командьлалынын дынады

ПХЕНЬЯН. Кореянын Улус-Демократтыг Республикасынын Улустун армиясынын Кол командьлалынын декабрь 7-де медеглээш болза, Кореянын Улус-Демократтыг Республикасынын Улустун армиясынын каттыжышкынарны кыдат улустун эки-турачы кезектерини сырып дегкичези-биле фронтун тус-тус участоктарына ол черлеринге уjurдузастыг тудуушкуннар чорудары үргүчүлүп, дайынга удур чидиргилерин таварыштырып турар.

Чөөн фронтга элзэн каш чугула бедиктерин эжелеп алыры-биле америк чедиги дивизиянын кезектерини чорутканы калчаалыг атакалары Улустун армиясынын кезектери ойтур шаап, ол кезектерин долузу-биле чок кылып узуткаан.

Декабрынын 7-де дайыннын уjur-чүлү Нампхо, Вонсан болгаш Альбеннин тайбың чурттакчыларын араатанзыг бомбалап, пулемет-биле боолап турган үеде Улустун армиясынын зениттиг кезектери болгаш дайыннын самолёттарын келер алар аджыг-ачыларын отрядтары дайыннын ийи самолётун андара аткан.

(СЭТА).

Кореяда тайбыңчыдыга дугайында чуугаалажышкынар

ПЕКИН. Декабрынын 5-те (СЭТА). Спихуа агентиленин Кэсондан дамчыдып турары болза:

Кореяда тайбыңчыдыга дугайында чуугаалажышкынар чорудуп турар төлээлери декабрь 3-те болган хуралына бистин төлээлери хун айтырынын үшкү пунктузуну талазы-биле немелде ийи саналдар кирип келгенер. Ол саналдар дараазында утка-шынарлыг болуп турар.

Тайбыңчыдыга үезинде Кореяже кандыг-бир чепсектиг күштер, боочепсек ийликке ок-чөмөк кирир талазы-биле ийи талалар чүнү-даа кылбас болгаш ийи талаларын чүк жүрүрери-биле чөпшээржип алганы ындыг порттарга эргежок чугула хыналданы чорудар талазы-биле харысалгалыг хайгаарал органын нейтралдыг күрүнелерден ийи талалар чалаар.

Сөөлгү ийи хүннерин дургузунда бистин таланын принциптин саналдарынын талазы-биле еске таланын бижимел 40 айтырыларынга бистин төлээлери хун айтырынын талазы-биле тодаргай тайлыбырларын берилзэн.

Ынчалза-даа кудуку комитеттин декабрь 5-теги хуралына еске таланын төлээлери болза, бистин принциптин саналдарынын талазы-биле боттарынын бодалдарын тайлыбырларын ойлалавышаан турганнар болгаш бистин таланын тодаргай харыяларын бергени боттарынын айтырыларын база катип үндүрүп, оон-биле үе эртерини оралдажып турарлар.

Еске тала чүгө чуугаалажышкынарнын узамдыктарынын чүткүп турар болгаш бир эвес ол оюну ам-даа үргүчүлүп болза, чуугаалажышкынарнын узамдыктарынын долу харысалгалын еске тала-хүлээр апаар деп бистин төлээлери хун айтырынын талазы-биле тодаргай айтканынар.

(СЭТА).

Ажыл-телевирин улгатырып алыр дээш демисел

ВЕНА. Ажылчы чоңиарын амыдыралын улам дордалдырынче угланган чазактыг политиказынга Австриянын ажылчы чоңиарынын таарышпас чорун хүн-бүрү өзүп турар. Австриянын хөй-хөй будурдугелеринин ажылчылар болгаш албан хаагычтары ажыл-телевиринге немелде төлевир төлээри негеп турарлар. Ол немелде төлевир болза, өрткө болгаш ажыл-телевиринин дугайында бешки дугуржулга сөөлүндө өрткө үе улгандышынынга бичинда болза, таарышкы болур ийик.

«Эстеррейхше фольксшпиме» солунун дыйнадып турарын ёзууга алырга, Фондорфенин, Эйзенершенин болгаш Пельфинг-Зрувенин шахталарынын ажылчылары болгаш албан хаагычтары ажыл-телевиринге неделадын ажык төлевир хире немелде төлевир бээрин негеп турарлар. Ол-ла ышкаш негелделерин Атгерсдорфта пест-таавы болгаш алгы-кеш үнетпурлеринин ажылчыларын профивилелери база идип үндүргөнөр. Венада «Порра», «Донау-Хемп А. Г.» болгаш еске-даа будурдугелеринин ажылчылары ындыг негелделерин база-ла идип үндүрүп турарлар.

редакторун 3—62; харысалгалыг редакторун оралачынын, партия амьдыралынын, культура ажыл-агый, үлетпур болгаш транспорт, чагаа калдистеринин—3—68; иштики информация, бухгалтериянын—3—65.

Соңгу-чүк чурттарынын тайбың талалакчыларынын конгресси

СТОКГОЛЬМ. Швециянын, Нор-

Америк-англи блоктун агрессчи политиказынын үндүрүп турары делегей байдалынын чидигленишкенин ол медеглээр. Дайыннын ыйылы Атлантика блогунда онза чер кылдыр көрдүнүп турар сонгу-чүк чурттарында база таваржып турарын оратор чуугаалаан. Эндере боочепсек будуруп үндүрүшкүнү сонгу чүк чурттарында амьдыралга эргежок чугула чүдүлдерин өртзөн улгатырыныга чедирип турар. Бүгү-делегей айтырыларын тайбың арга-биле шиптирлеп болурунун аргалыг дедеглээш, Лундквистин медеглээш болза, «Ийи системанын — социалистиг болгаш капиталистиг системаларын тайбыны-биле кожа-хелбээ туруп турар чоруун бүгү шиптирлетимээн айтырыларын шиптирлээринче кол чүдү кылдыр көр уjurлуг. КНО-нун Кол Ассамблеянын Париже сессиясына совет төлээлери маргылдаалыг айтырыларын шиптирлээринин талазы-биле саналды кириген. Совет төлээлери саналы болза, тайбынын херзөөн кол салгы болур.

Конференцияга сонгу-чүк чурттарынын хөй-хөй профивилелерин, культуранын, херэеженнерин, аныктарын, күш-культуранын, чүдүлгенин организациаларын төлээлери 700 чыгы төлээлери киришкен. Төлээлери аразында — ол чурттарынын хөй-нитизинин алдарыг ажылдакчылары: чогаалчылар, эмчилер, профивилелинг болгаш кооператив шипчээшкенин ажылдакчылары, шажыңчылар, язы-бүрү профессионалдыг кижилер бар.

Конгресте Англиядан, Бельгиядан болгаш Австралиядан аалчылар база киришкен.

Конгрестин президумунун составына алдарыг хөй-нитти ажылдакчызы «Швециянын депширлелиг херэеженер эвилелини» даргазы Андреа Андреен, исланди чогаалчы Хальдер Лакссенс, дани пастор Уффе Хансен, Финляндиянын алдарыг хөй-нитти ажылдакчызы Тайбынын Бүгү-делегей Чөвүлелин кежигүнү Феликс Иверсен, норвег пастор Рагнар Форбекк болгаш шведи хөй-нитти ажылдакчызы Яльмар Вернер сонгукан.

Конгрестин киржикчилери чангыс эп-сеткил-биле конгрестин ажылынын хүн айтырыныга моон адаанда айтырыларын кирир дугайында саналды хүлээп алган:

1. Сонгу-чүк чурттарынын кырында туруп турар дайыннын ыйылы.

2. Тайбын камгалаарына сонгу-чүк чурттарынын ажыл-чорудулгазы.

Хүн айтырынын ийи айтырынын талазы-биле Тайбынын Бүгү-делегей Чөвүлелин бозорзунун оралакчы даргазы швед чогаалчы Артур Лундквист илеткел кылган.

(СЭТА).

Агрессчи атланттик керөөзинге удур! Итали улустун тайбын дээш демисели

РИМ. Улут-улут полицейжи күштерин мобилизастап турза-даа, найсыдалдыг чурттакчылары Сонгу-атланттик эвилелин чөвүлелин сессиясына удурлаанышкынын чыскаалдарын үргүчүлүп турарлар. Тайбың дээш күш-ажылчы демиселчилер, аныктар, Римде болуп турар «тайбыннын болгаш боочепсек дүжүренин ассамблеясынын» лозунун тудуп алгаш, хоорайнын язы-бүрү районнарында дайынчы чыскаалдарын болгаш митингилерин эртрирп турарлар. Олар болза, чепселгенинине чазактын төлөвилзэни 250 миллион лирнн үерге алыскан районнары катип тургузарына ажылаарын негеп турарлар.

Трастеверде ажылчылар районунун бир шөлүнге полицейжилер удурлаанышкынын маалыры Розарио Бентивеньни тудуп хоругдааннар. Розарио болза, шаанда немец эжелекчилерге удур демиселге мадырлыг чоруктары-биле билдигир кижиге турган. Римин еске бир ажылчы районунга Сан Джованнин эжикиртинин чангыс америк эжелекчилерге удурлаанышкынын чыскаалы болу берген. Ол чыскаал болза, Римде даштыкы шериглер бар болуп турар чорукка удурлаанып турган тайбын талалакчыларынын бөлүгенишинин аразына чезе машиналай америк генерал хөмс таварып келгенин соонда эгелзөөн. Машинаны улус доктадыптарымдан корткаш, америк чолаачы машинанын манын дурдеткеш мөөн улусте углапкан. Элзэн каш кижилерин хөмс таварткан.

«Унига» солунун дыйнатканы ёзууга алырга, кергезинерин аразында билдигир тайбын талалакчызы, Стокгольм Кийгырынын ааганга 18 муң хол жүжүктери чыган Фирмина Марци деп кыс база бар. Ол аар балыглаткан.

Америк генералдын кара-туразынын медеглээр турары делегей байдалынын чидигленишкенин ол медеглээр. Дайыннын ыйылы Атлантика блогунда онза чер кылдыр көрдүнүп турар сонгу-чүк чурттарында база таваржып турарын оратор чуугаалаан. Эндере боочепсек будуруп үндүрүшкүнү сонгу чүк чурттарында амьдыралга эргежок чугула чүдүлдерин өртзөн улгатырыныга чедирип турар. Бүгү-делегей айтырыларын тайбың арга-биле шиптирлеп болурунун аргалыг дедеглээш, Лундквистин медеглээш болза, «Ийи системанын — социалистиг болгаш капиталистиг системаларын тайбыны-биле кожа-хелбээ туруп турар чоруун бүгү шиптирлетимээн айтырыларын шиптирлээринче кол чүдү кылдыр көр уjurлуг. КНО-нун Кол Ассамблеянын Париже сессиясына совет төлээлери маргылдаалыг айтырыларын шиптирлээринин талазы-биле саналды кириген. Совет төлээлери саналы болза, тайбынын херзөөн кол салгы болур.

Лундквист тайбың талалакчыларынын тайбынын деткиринин болган беш улуг күрүнелерин аразына Тайбынын Пактызын чарар талазы-биле база тайбын камгалаар деп чезе делегейин бүгү кижилерин күзел чүткүлү ёзуугаар сонгу-чүк чурттарынын улустарын сырып катыштарынын ёзуулг чөпсөө болурунче КНО-дан негээринче кыйгырган.

Лундквист илеткелдин соонда санал берип чүве чуугаалааннар КНО-нун Кол Ассамблеянын Париже сессиясына кирген совет төлээлери саналынын тайбынын херзөөн канчаар-даа аажок улуг ажык-дузалыг медеглээр.

(СЭТА).

Харысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

1952 чылда областың „Шын“ солунунун чагылгазын хүлээп алыр өгөлөөн. ЧАГЫЛГАВЫҢ ӨРТЭЭ: Чылда 60 рубль, чартык чылда 30 рубль, үш айда 15 рубль. Неделяда 5 унер. Чагылгазы Тыва областын бүгү харылаа конторалары, салбырлары болгаш агентилери хүлээп ап турар. Ол ышкыш областың «ТУВИНСКАЯ ПРАВДА», «МОЛОДЕЖЬ ТУВЫ — ТЫВАНЫҢ АНЫЯКТАРЫ», «СЫЛДЫСЧЫГАШ» солунварын чагылгаларын хүлээп ап турар. СОЮЗПЕЧАТЬ.